

Wyrok z dnia 24 lipca 2009 r.

I PK 49/09

1. Ustalenie warunków wynagradzania pracownika zarządzającego zakładem pracy w imieniu pracodawcy przez odesłanie do postanowień zakładowego układu zbiorowego pracy nie narusza art. 241²⁶ § 2 k.p.

2. Dyrektor oddziału spółki prawa handlowego, w której udział Skarbu Państwa przekracza 50% kapitału zakładowego lub 50% liczby akcji, nie jest kierownikiem jednostki organizacyjnej w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U. Nr 26, poz. 306 ze zm.).

Przewodniczący SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca), Sędziowie SN: Teresa Flemming-Kulesza, Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 24 lipca 2009 r. sprawy z powództwa Bogdana K. przeciwko E.-O. SA w G. Oddziałowi w O. o dodatek stażowy, na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Olsztynie z dnia 19 listopada 2008 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Olsztynie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Bogdan K. wniósł pozew o zasądzenie od Koncernu Energetycznego SA Oddział w O. 45.831 zł tytułem dodatku stażowego wraz z odsetkami ustawowymi od 3819,25 zł naliczanymi od poszczególnych, wskazanych w pozwie dni wymagalności do dnia zapłaty, oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

Wyrokiem z 22 lipca 2008 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Sąd ustalił, że powód był zatrudniony w Zakładzie Energetycznym SA w O. na sta-

nowisku prezesa zarządu, na podstawie umowy o pracę z 27 maja 2004 r. W umowie ustalono, że powód będzie nadal zajmował stanowisko dyrektora naczelnego Zakładu Energetycznego SA w O. przez okres pełnienia funkcji prezesa zarządu. W § 5 umowy przewidziano, że powód będzie otrzymywał wynagrodzenie miesięczne stanowiące równowartość sześciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa GUS, przy czym kwota ta obejmuje wszystkie składniki wynagrodzenia wynikające z przepisów prawa pracy. W roku 2004, w związku z planowanym połączeniem Zakładu w O. ze Spółką E. Kompania Energetyczna SA z siedzibą w G., która była spółką przejmującą, z powodem został zawarty aneks nr 1 z 28 grudnia 2004 r. do umowy o pracę z 27 maja 2004 r. W aneksie ustalono między innymi, że powód będzie świadczył na rzecz Koncernu Energetycznego E. SA pracę na stanowisku dyrektora generalnego Oddziału Zakładu Energetycznego w O. W pkt 5 aneksu ustalono, między innymi, że powodowi przysługują świadczenia dodatkowe z tytułu zatrudnienia, wynikające z Ponadzakładowego i Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy. Zgodnie z § 3 aneksu miał on wejść w życie z dniem zarejestrowania spółek. Pozostałe postanowienia płacowe umowy powoda pozostały bez zmian. W związku z powstaniem 31 grudnia 2004 r. Spółki E.G. Kompania Energetyczna SA i wykreśleniem z rejestru Zakładu Energetycznego SA z siedzibą w O., powód przestał pełnić funkcję prezesa zarządu tego Zakładu i zgodnie z wymienionym wyżej aneksem nr 1 do umowy o pracę zajął od 1 stycznia 2005 r. stanowisko dyrektora generalnego Oddziału Zakładu Energetycznego w O. Następnie, 30 marca 2007 r., powód zawarł aneks nr 2 do umowy o pracę, w którym, w wykonaniu uchwały o odwołaniu go ze stanowiska dyrektora generalnego Oddziału w O., powierzono mu od 1 kwietnia 2007 r. stanowisko doradcy dyrektora generalnego Oddziału w O. W wyniku dalszych przekształceń Koncernu Energetycznego SA Oddział w O. jego następcą prawnym stała się E.O. SA Oddział w O.

W oparciu o powyższy stan faktyczny Sąd pierwszej instancji uznał, że żądanie powoda nie zasługiwało na uwzględnienie. Podstawę takiej oceny prawnej stanowi, po pierwsze, art. 241²⁶ § 2 k.p., stanowiący, że układ zakładowy nie może określać warunków wynagradzania pracowników zarządzających w imieniu pracodawcy zakładem pracy (w rozumieniu art. 128 § 2 pkt 2 k.p.) oraz osób zarządzających zakładem pracy na innej podstawie niż stosunek pracy. Kodeks pracy w tym przypadku reguluje odrębnie od reszty załogi sytuację pracowników zarządzających.

Po drugie, powód, jako dyrektor generalny Oddziału w O. - spółki prawa handlowego, w której udział Skarbu Państwa przekracza 50% akcji, należał do kręgu osób, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U. Nr 26, poz. 306 ze zm., powoływanej dalej jako „ustawa z 3 marca 2000 r.” lub „ustawa”). Stosownie zaś do art. 5 ust. 1 tej ustawy osobom, o których mowa w art. 2 przysługuje, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, wyłącznie wynagrodzenie miesięczne. Nadto, świadczenia dodatkowe, które przysługują osobom objętym tą ustawą, w sposób wyczerpujący zostały określone w § 2 ust. 1 pkt 1-5 rozporządzenia z dnia 21 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowego wykazu świadczeń dodatkowych, które mogą być przyznane osobom kierującym niektórymi podmiotami prawnymi, oraz trybu ich przyznawania, które nie przewiduje jako świadczenia dodatkowego dla osób zajmujących stanowiska kierownicze dodatku stażowego (Dz.U. Nr 14, poz. 139). Dlatego powód, od chwili powołania go na stanowisko dyrektora generalnego do odwołania, był objęty wyżej wymienioną ustawą i nie mógł otrzymywać dodatku za staż pracy. Uprawnienie takie zaczęło mu przysługiwać dopiero po 25 października 2006 r., kiedy przestał pełnić funkcję kierowniczą.

W apelacji od powyższego wyroku powód zaskarżył w całości powyżej wskazany wyrok Sądu Rejonowego, zarzucając naruszenie art. 1, art. 2 pkt 1, art. 5 i art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 3 marca 2003 r. oraz art. 241²⁶ § 2 k.p. W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie

W zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną wyroku Sąd Okręgowy oddalił apelację powoda i zasądził od niego na rzecz strony pozwanej 900 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą. W uzasadnieniu Sąd Okręgowy uznał, że Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i nie dopuścił się zarzucanych w apelacji naruszeń prawa materialnego. W szczególności Sąd wskazał, że nie budzi wątpliwości, że w okresie, za który powód domaga się wypłacenia dodatku stażowego, pozwany był jego pracodawcą, zaś powód był osobą zarządzającą w imieniu pracodawcy - wówczas Koncernu Energetycznego E. SA - zakładem pracy, gdyż jako dyrektor generalny Oddziału był pracownikiem kierującym jednoosobowo zakładem pracy. Wobec tego ma do niego zastosowanie art. 241²⁶ § 2 k.p. Zdaniem Sądu Okręgowego zawarte w aneksie nr 1 do umowy o pracę odwołanie do postanowień układu zbiorowego w zakresie zasad wynagradzania powoda jest sytuacją objętą wyżej wymienionym przepisem. Skoro bowiem aneks nie zawiera innych postanowień dotyczących świadczeń dodatkowych, poza odesłaniem do

układu zbiorowego, to znaczy, że właśnie układ zbiorowy reguluje te kwestie. Tak więc art. 241²⁶ k.p. stoi na przeszkodzie uwzględnieniu żądania powoda, gdyż postanowienia układu zbiorowego odnoszące się do dodatku stażowego nie mogą go dotyczyć, co daje wystarczającą podstawę do oddalenia powództwa. Sąd Okręgowy uznał ponadto za trafne stanowisko Sądu pierwszej instancji, że niezasadność powództwa wynika również z przepisów ustawy z 3 marca 2000 r., ponieważ oddział pozwanego, w którym powód zajmował stanowisko dyrektora generalnego, mieści się w kategorii jednostek wymienionych w art. 1 tej ustawy. Pojęcie „oddziału” zdefiniowane zostało w ustawie z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095) w art. 5 pkt 4, zgodnie z którym jest nim wyodrębniona i samodzielna organizacyjnie część działalności gospodarczej przedsiębiorcy. Należy więc uznać, że oddział przedsiębiorcą nie jest, lecz stanowi część całego przedsiębiorstwa. Wobec tego nie budzi wątpliwości, że zajmowane przez powoda stanowisko dyrektora generalnego Oddziału było stanowiskiem kierowniczym w jednostce organizacyjnej wymienionej w art. 1 ustawy o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi. Tezę tę wzmocnia dodatkowo fakt, że powód w okresie zajmowania wyżej wymienionego stanowiska zarządzał Oddziałem na podstawie udzielonej prokury oddziałowej uprawniającej go, oprócz działania w ramach Oddziału, także do reprezentowania pracodawcy w stosunkach na zewnątrz, podpisywania umów o pracę, nabywania nieruchomości. Tak więc powód, działając jako prokurent pozwanego, łącznie z drugą uprawnioną do reprezentowania osobą, mógł korzystać z uprawnienia do zarządzania spółką. Powód podlegał więc ograniczeniom wynikającym z ustawy z 3 marca 2000 r. do daty cofnięcia mu pełnomocnictw do zarządzania Oddziałem, a nie - jak twierdzi - do daty wejścia w życie postanowień aneksu nr (w uzasadnieniu nie wskazano numeru aneksu) do umowy o pracę, gdyż to właśnie wówczas utracił możliwość faktycznego zarządzania. Z tych względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

W skardze kasacyjnej wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył w całości powód, zarzucając mu naruszeniu przepisów prawa materialnego, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 1, art. 2 pkt 1 i art. 6 ust. 1 ustawy z 3 marca 2000 r., przez uznanie, że po 31 grudnia 2004 r. powód podlegał jej regulacji, a w szczególności przez przyjęcie, że oddział spółki prawa handlowego jest jednostką organizacyjną, o której mowa w jej art. 1, że powód jako dyrektor oddziału spółki prawa handlowego jest osobą wymienioną w jej art. 2 pkt 1, że powód podlegał jej regulacji,

mimo że po 31 grudnia 2004 r. jego wynagrodzenie ustalał zarząd, a nie rada nadzorcza (art. 6 ust. 1 ustawy) oraz art. 241²⁶ § 2 k.p., przez uznanie, że jego postanowienia wyłączały w tak ustalonym stanie faktycznym możliwość wypłacania powodowi dodatku stażowego, w szczególności przez uznanie, że niemożliwe jest w umowie o pracę osoby zarządzającej w imieniu pracodawcy zakładem pracy odesłanie do odpowiedniego stosowania postanowień zakładowego układu zbiorowego pracy w zakresie dodatku stażowego.

W odpowiedzi na skargę, strona pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona. Według niekwestionowanych przez strony ustaleń i ocen przyjętych przez Sąd Okręgowy, w okresie objętym sporem pracodawcą powoda był Koncern Energetyczny E. SA w G. Oddział w O., którego następcą prawnym jest pozwany pracodawca E.O. SA Oddział w O., a powód był osobą zarządzającą w imieniu pracodawcy zakładem pracy, tj. wymienionym Oddziałem w O. Wobec tego, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy, rozpoznając sprawę w granicach zaskarżenia i w granicach podstaw skargi, jest związany wskazanym stanowiskiem dotyczącym określenia pracodawcy i zakładu pracy. W rezultacie nie-sporne między stronami jest przyjęcie przez Sąd, że powód był w wymienionym okresie pracownikiem zarządzającym zakładem pracy, do którego ma zastosowanie art. 241²⁶ § 2 k.p. Przepis ten stanowi, że układ zakładowy nie może określać warunków wynagradzania pracowników zarządzających w imieniu pracodawcy zakładem pracy w rozumieniu art. 128 § 2 pkt 2 k.p., stosownie do którego przez pracowników zarządzających w imieniu pracodawcy zakładem pracy należy rozumieć pracowników kierujących jednoosobowo zakładem pracy i ich zastępców lub pracowników wchodzących w skład kolegiального organu zarządzającego zakładem pracy oraz głównych księgowych. W podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku przyjęto także ustalenie, że zawarte w Aneksie nr 2 do umowy o pracę powoda określenie „świadczona dodatkowe z tytułu zatrudnienia, wynikające z Ponadzakładowego i Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy” obejmuje „zasady wynagradzania” powoda, w tym sporny dodatek stażowy.

W tym stanie rzeczy spór między stronami dotyczy dwóch kwestii prawnych. Po pierwsze, czy ustalenie w umowie o pracę pracownika zarządzającego zakładem pracy w rozumieniu art. 241²⁶ § 2 k.p. warunków jego wynagradzania przez odesłanie do zakładowego układu zbiorowego pracy jest sytuacją, jak to określił Sąd Okręgowy, objętą tym przepisem. Po drugie, czy dyrektor oddziału spółki prawa handlowego, w której udział Skarbu Państwa przekracza 50% akcji, jest kierownikiem jednostki organizacyjnej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 3 marca 2000 r.

Odnosnie do pierwszego z tych zagadnień należy stwierdzić, że jak wynika z literalnego brzmienia art. 241²⁶ § 2 k.p., stoi on na przeszkodzie ustalaniu warunków wynagradzania pracowników zarządzających w imieniu pracodawcy zakładem pracy w rozumieniu art. 128 § 2 pkt 2 k.p. przez strony zawierające zakładowy układ zbiorowy pracy. Postanowienia układu ustalające warunki wynagradzania tej grupy pracowników byłyby więc sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy, a tym samym zawarte niezgodnie z prawem w rozumieniu art. 241¹¹ § 3 k.p. i z naruszeniem przepisów o zawieraniu układów zbiorowych pracy w rozumieniu art. 241¹¹ § 5¹⁻³ k.p. *Ratio legis* powyższego unormowania wyjaśnił Sąd Najwyższy, wskazując, że „pracownicy zarządzający zakładem pracy są podmiotami aktywnie uczestniczącymi w tworzeniu zakładowych układów zbiorowych pracy i podpisują ten układ w imieniu pracodawcy będącego jednostką organizacyjną (art. 241²³ w związku z art. 3¹ k.p.). W art. 241²⁶ § 2 k.p. chodzi więc o to, aby tacy pracownicy nie podejmowali decyzji o przysługujących im świadczeniach wynagrodzeniowych” (wyrok z 11 lutego 2005 r., I PK 167/04, OSNP 2005 nr 20, poz. 316). Jest natomiast oczywiste, że warunki wynagradzania za pracę pracowników zarządzających zakładem pracy w imieniu pracodawcy mogą być ustalane w umowie o pracę wolą stron stosunku pracy. Ustalenie takie może dotyczyć także składników wynagrodzenia regulowanych w układzie zbiorowym pracy (np. nagrody jubileuszowej, zob. np. uzasadnienia wyroków Sądu Najwyższego z: 11 kwietnia 2006 r., I PK 172/05, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 95 i 25 września 2007 r., I PK 105/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 309), co jest naturalne, skoro układ normuje zasadniczo typowe warunki (składniki) wynagradzania. Nie ma też przeszkód, aby ustalenie to zostało dokonane przy wykorzystaniu techniki odesłania do aktu prawnego regulującego określone składniki wynagrodzenia i zasady ich przyznawania, w tym do zakładowego układu zbiorowego pracy. W takim bowiem przypadku określenie warunków wynagrodzenia następuje wolą stron stosunku pracy, a nie wolą stron układu zbiorowego, podobnie jak byłoby w przypadku, gdyby

zamiast zastosowania tej techniki ustalono zasady przysługiwania danego składnika wynagrodzenia przez przepisanie stosownych postanowień układu. Należy więc uznać, że ustalenie określonych warunków wynagradzania pracownika zarządzającego zakładem pracy w imieniu pracodawcy przez odesłanie do stosownych postanowień zakładowego układu zbiorowego pracy nie narusza art. 241²⁶ § 2 k.p. Wobec tego pogląd Sądu Okręgowego, że odesłanie do układu zbiorowego w zakresie regulacji dodatku stażowego powoda oznacza, że to właśnie układ zbiorowy reguluje tę kwestię, okazał się nietrafny.

Co do drugiego z wymienionych wyżej zagadnień należy przypomnieć, że według art. 2 pkt 1 ustawy z 3 marca 2000 r., ma ona zastosowanie do kierowników jednostek organizacyjnych wymienionych w art. 1 pkt 1-13, a w szczególności dyrektorów, prezesów, tymczasowych kierowników, zarządców komisarycznych i osób zarządzających na podstawie umów cywilnoprawnych. Z kolei art. 1 tej ustawy stanowi, że ma ona zastosowanie do wymienionych w nim jednostek organizacyjnych, w tym do spółek prawa handlowego, w których udział Skarbu Państwa przekracza 50% kapitału zakładowego lub 50% liczby akcji (pkt 5). Z powyższych przepisów wynika, że ustawa z 3 marca 2003 r. ma zastosowanie wyłącznie do osób, które są kierownikami jednostek organizacyjnych wymienionych w art. 1, a nie kierownikami ich części (por. też wyrok SN z 11 września 2007 r., II PK 12/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 289). W konsekwencji pracownik będący, jak powód w okresie objętym sporem, dyrektorem oddziału spółki prawa handlowego, w której udział Skarbu Państwa przekracza 50% kapitału zakładowego lub 50% liczby akcji nie jest kierownikiem jednostki organizacyjnej w rozumieniu art. 2 tej ustawy.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego - na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z 398²¹ k.p.c.

=====